

TALAJREMEDIÁCIÓ

Kockázatcsökkentés, remediációs technológiák csoportosítása

A környezetvédelem alapjai

2019.11.18.

Dr. Feigl Viktória, Dr. Molnár Mónika

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

Környezeti Mikrobiológia és Biotechnológia Kutatócsoport

Ch. épület 2. emelet 244-es szoba

E-mail: vfeigl@mail.bme.hu; envirotox.hu

BME ABÉT Környezeti Mikrobiológia és Biotechnológia Kutatócsoport

Környezeti kockázatmenedzsment:

- Vegyi anyagok és szennyezett területek környezeti kockázatfelmérése
- Környezettoxikológiai tesztek fejlesztése és alkalmazása
- KÖRINFO környezetvédelmi adatbázis (www.korinfo.hu)
- Hulladék hasznosítás (pl. vörösiszap, bioszén)
- Talaj és felszín alatti vizek kezelésére alkalmas (bio)technológiák fejlesztése

A BME ABÉT KMBCS biomérnök tárgyai

▪ *Környezetvédelem témaköre:*

- A környezetvédelem alapjai (biomérnök BSc)
- Környezeti mikrobiológia és remediáció (biomérnök BSc, környezetvédelmi spec.)
- Környezeti kockázatmenedzsment (biomérnök MSc, környezetvédelmi spec.)
- Környezettoxikológia (biomérnök MSc, környezetvédelmi spec.)

▪ *Egyéb:*

- Sejtbiológia, mikrobiológia (biomérnök BSc)
- Mikrobiológia laborgyakorlat (biomérnök BSc)

A környezetvédelem alapjai, 2. rész: ELŐADÁS TEMATIKA

▪ *Időpontok szerint:*

- **2017.11.11.** A talaj (Dr. Uzinger Nikolett, MTA TAKI)
- **2017.11.18.** Talajremediáció, remediációs technológiák csoportosítása (Dr. Feigl Viktória)
- **2017.11.25.** Toxikus fémekkel szennyezett területek kezelése, esettanulmány (Dr. Feigl Viktória)
- **2017.11.02.** Környezettoxikológia (Dr. Fekete-Kertész Ildikó)

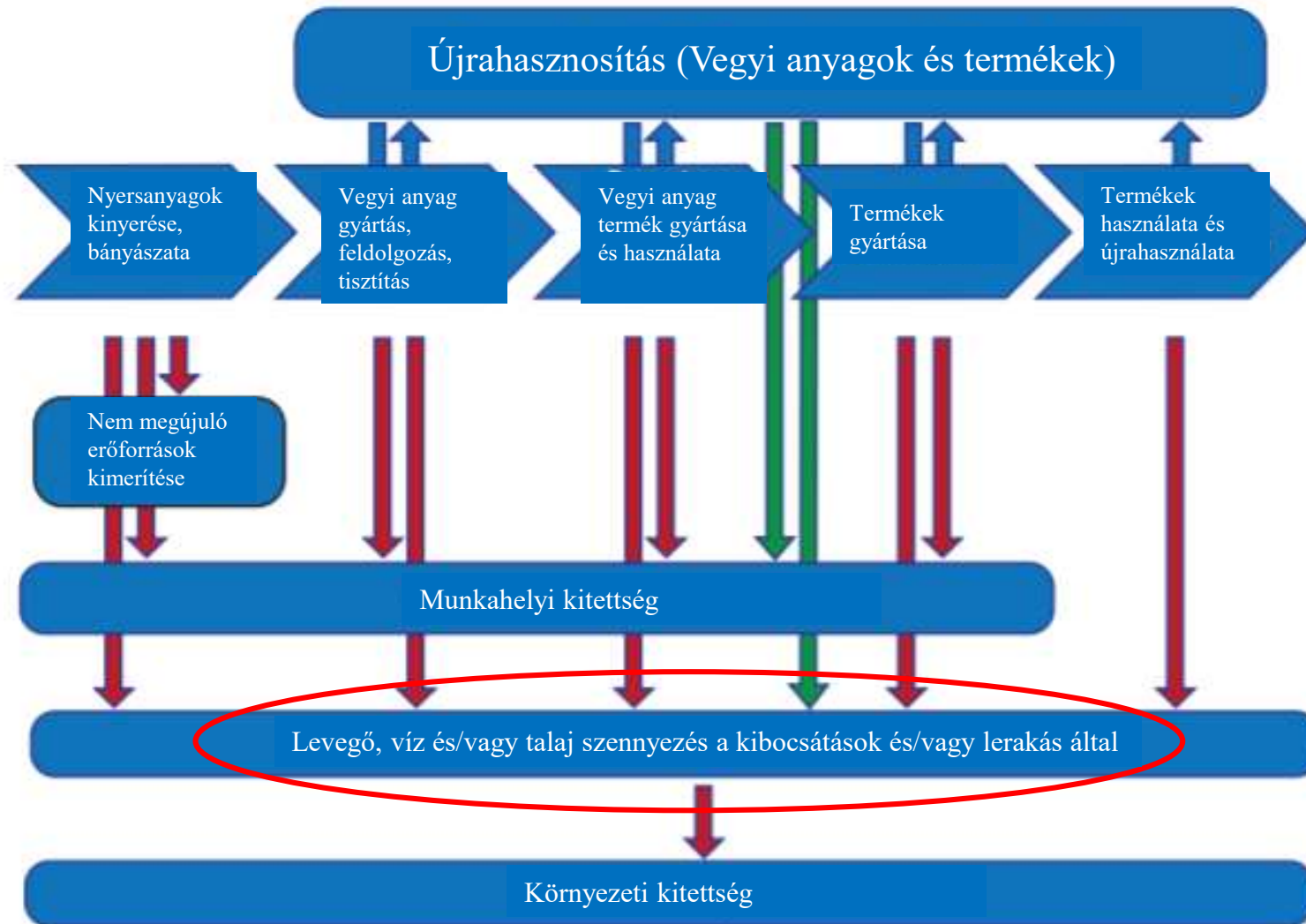
Tartalomjegyzék

- Vegyi anyagok, talaj- és felszín alatti vizek szennyezettsége, talajremediáció
  - Statisztikai adatok a világból és Magyarországról
- Remediációs technológiák csoportosítása
- Döntési folyamatok

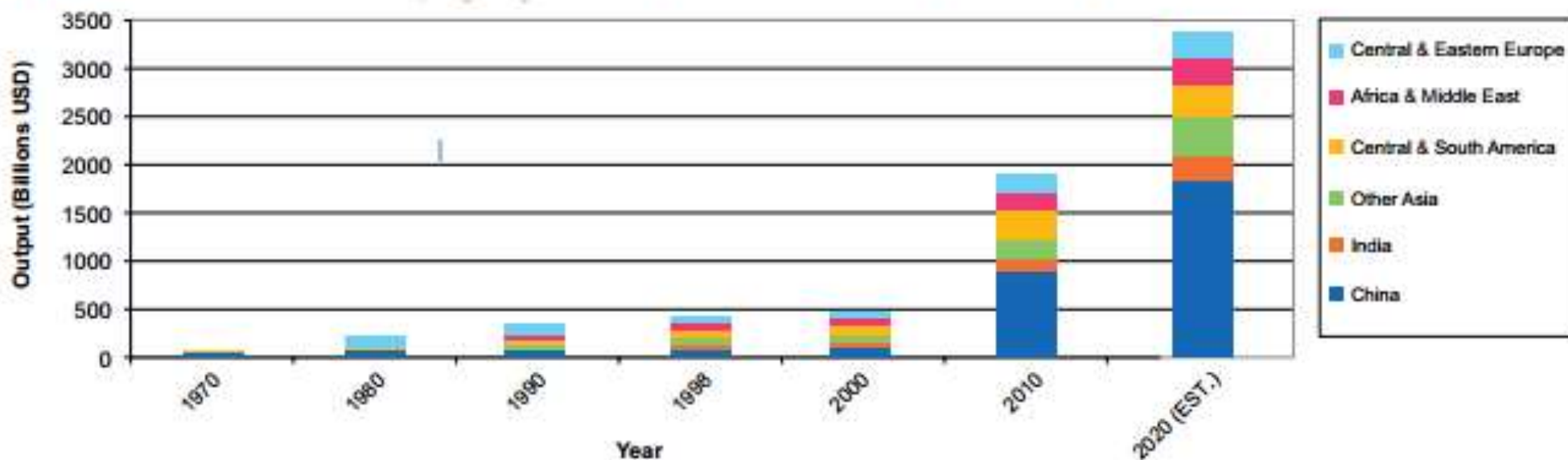
Vegyai anyagok életciklusa

Vegyri anyagok gyártása

Növekvő tendencia a világ minden részében!

Figure 2. Chemical Industry Output: Developing Regions* & Countries with Economies in Transition

Forrás: United Nations Environment Programme, 2012

http://www.unep.org/pdf/GCO_Synthesis%20Report_CBDTIE_UNEP_September5_2012.pdf

A talajszennyezettség főbb forrásai Európában (2014-es adatok)

A talajszennyezés főbb lokális forrásai	Átlag (22 ország) (%)
Hulladék lerakás és kezelés	38,1
Ipari és kereskedelmi tevékenység	34,0
Tárolás	10,7
Egyéb	8,1
Szállítási balesetek	7,9
Hadászat	3,4
Nukleáris tevékenység	0,1

<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/progress-in-management-of-contaminated-sites-3/assessment>

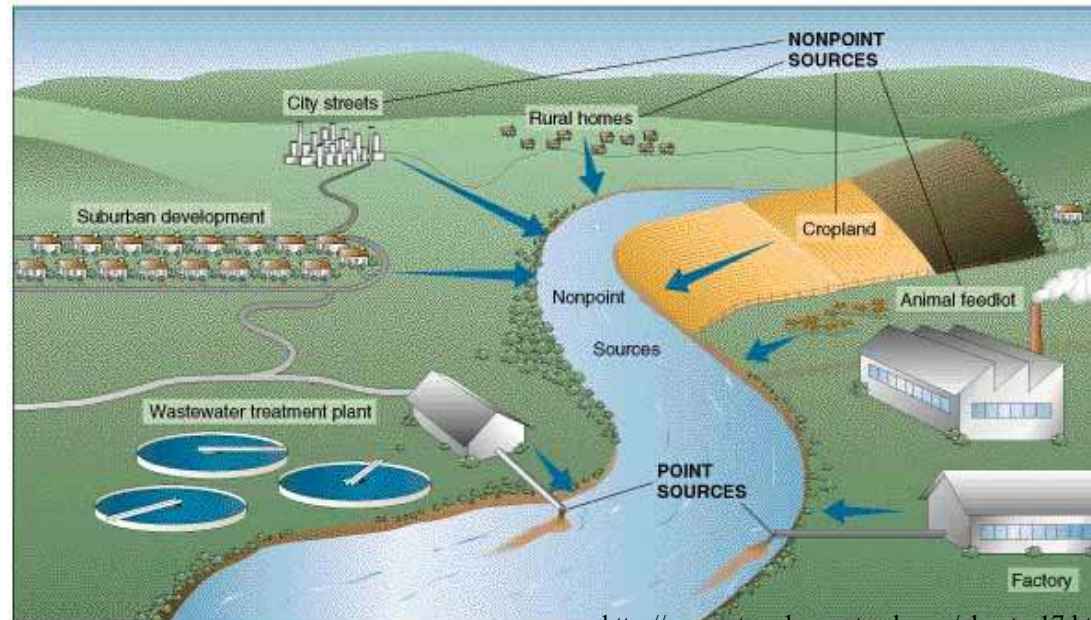
Szennyezőforrások típusai

- *Szennyezés eredete szerint:*

- Természetes eredetű források (vulkáni eredetű, ásványi eredetű stb.)
- Emberi eredetű (antropogén) források

- *Szennyezőforrás/szennyezettség mérete szerint:*

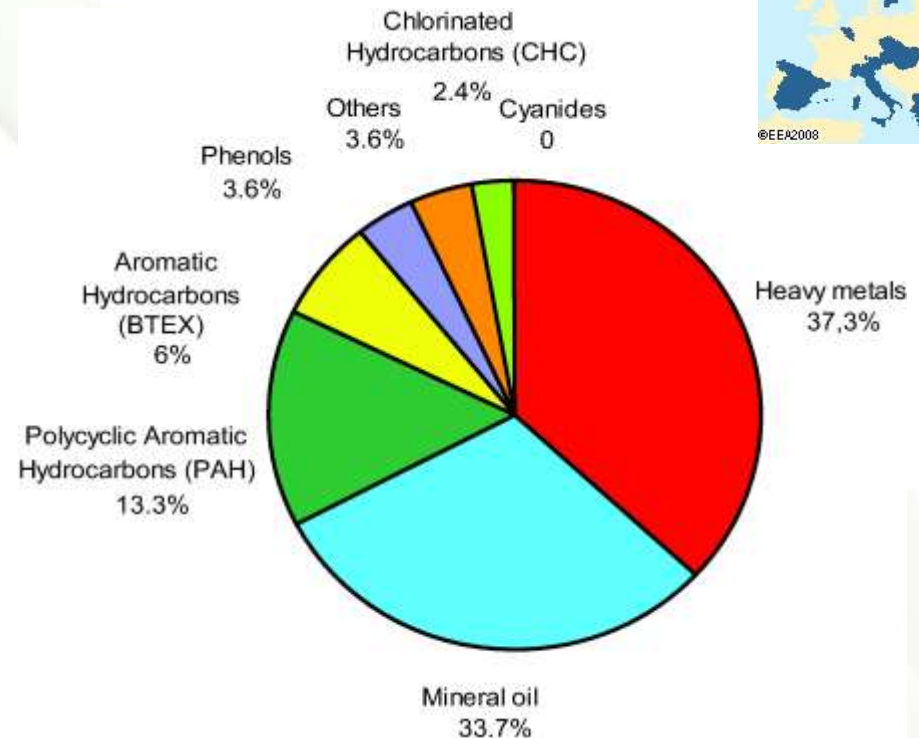
- Pontszerű szennyezőforrások/szennyezettség (pl. ipari emisszió, hulladéklerakók stb.)
- Diffúz szennyezőforrások/szennyezettség (kiülepedés a légkörből, műtrágyák használata stb.)

SZENNYEZŐANYAGOK A TALAJBAN

EU – European Environment Agency
felmérése (2011)

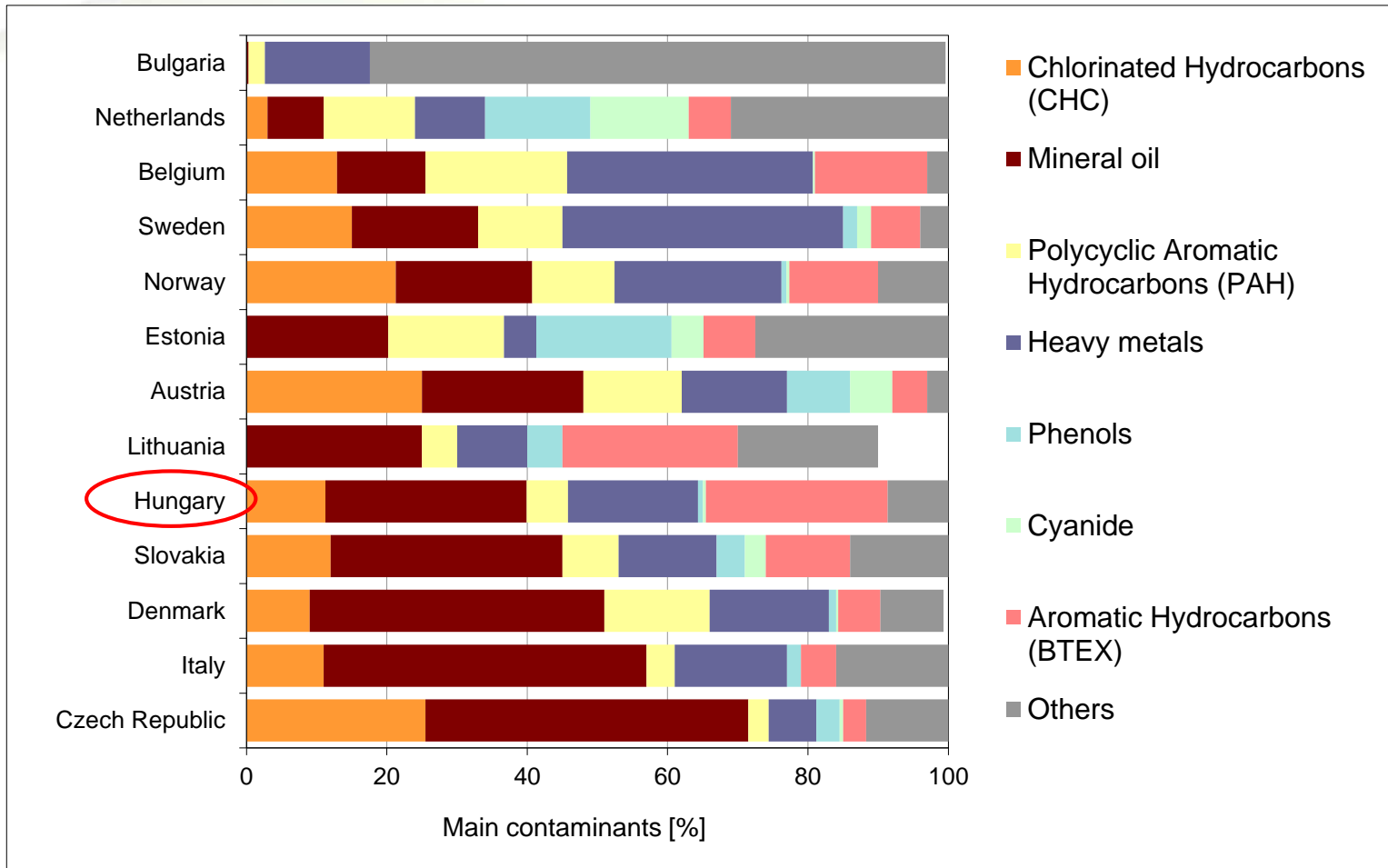
- Toxikus nehézfémek (Pb, Cd, Ni, Hg, Cu, Zn)
- Ásványolaj és ásványolaj-termékek
- Policiklikus aromás szénhidrogének (PAH)
- Aromás szénhidrogének (BTEX: benzol, toluol, etil-benzol, xilol)
- Fenolok
- Klórozott szénhidrogének, poliklórozott bifenilek (PCB) és egyes származékaik
- Cianidok

<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/overview-of-contaminants-affecting-soil-and-groundwater-in-europe>

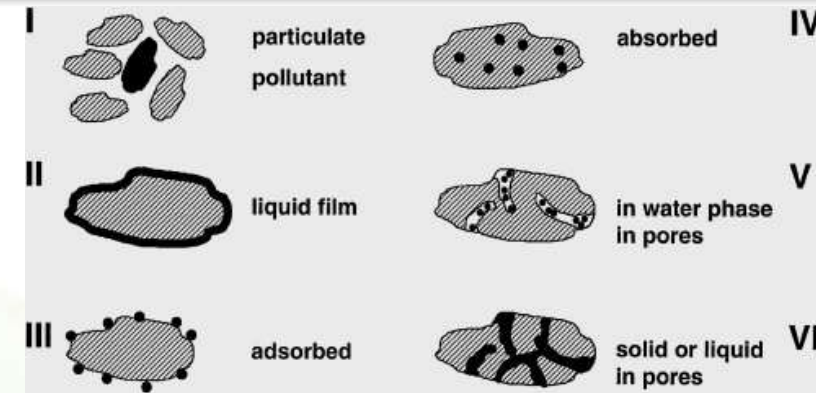
Hasonló adatok felszíni vizekre és talajvízre!

EU felmérés - A jelentősebb talaj- és talajvíz szennyezőanyagok országonként (2006)

SZENNYEZŐANYAGOK A TALAJBAN

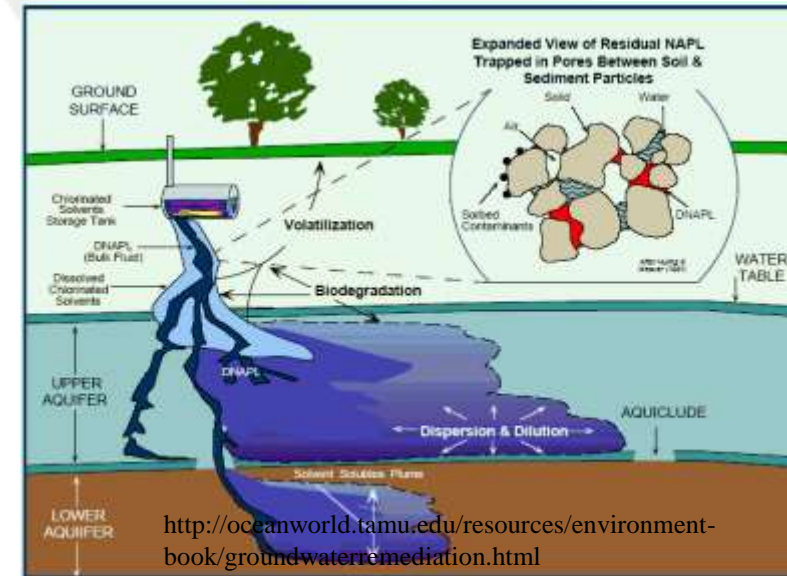
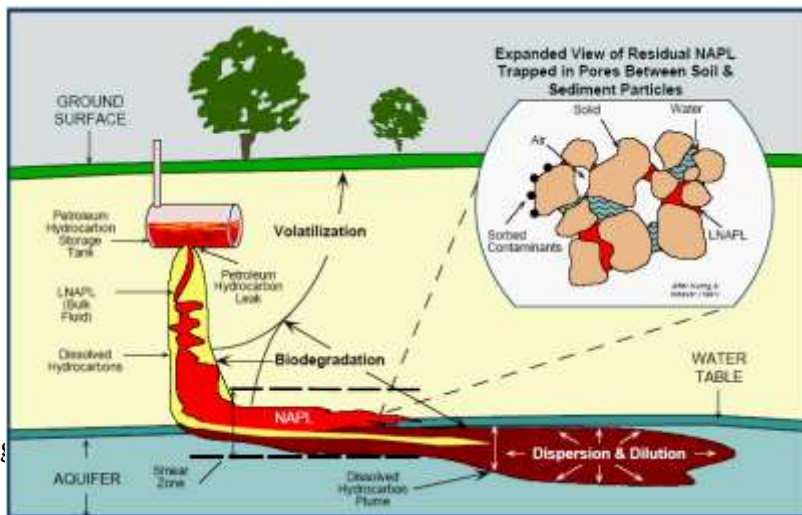
- **Gáz és gőz** → talajgázban, szorpcióval a szilárd felülethez kötődve
- **Folyékony** → talajnedvességben, talajvízben oldva, emulgeálva, folyadékfilm, a szilárd fázishoz kötődve, különálló fázisként
- **Szilárd** → talajszemcsékhez keveredve, szilárd szemcsék felületéhez kötve szorpcióval, mátrixba kötődve különféle erőkkel (pl. a humuszba épülve)

F. Volkering, A.M. Breure, W.H. Rulkens: Microbiological aspects of surfactant use for biological soil remediation, Biodegradation, 8 (1998), p. 401

LNAPL: light nonaqueous phase liquid (pl. olaj, BTEX)

DNAPL: dense nonaqueous phase liquid (pl. halogénezett szénhidrogének)

<http://oceanworld.tamu.edu/resources/environment-book/groundwaterremediation.html>

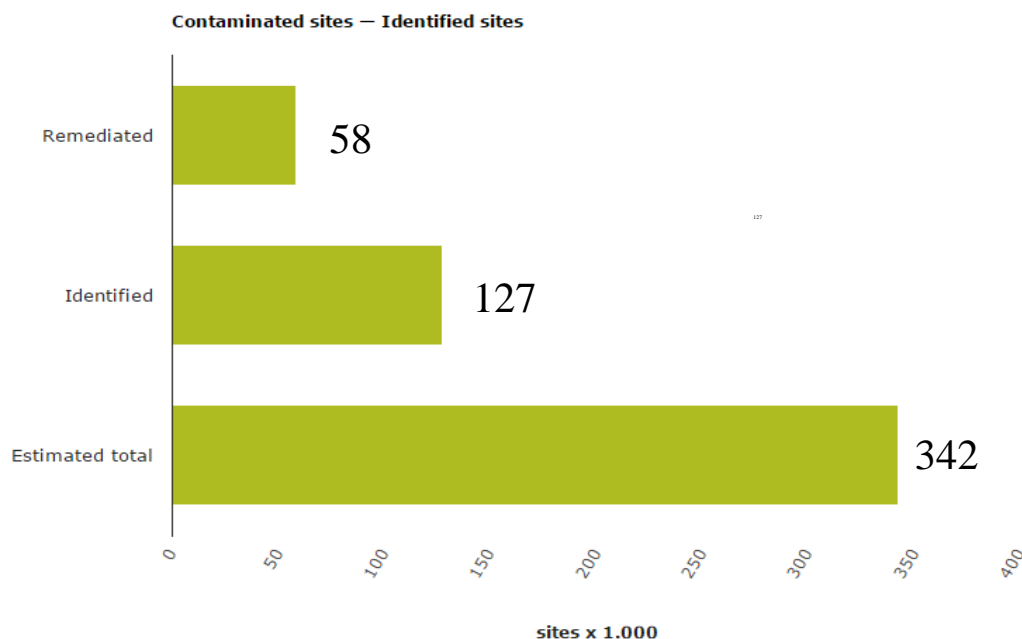
Környezeti kockázatmenedzsment

Veszély azonosítása	Kockázatfelmérés	Megelőzés	Remediáció	Korlátozás
<ul style="list-style-type: none"> Osztályozás Fontossági sorrendek (prioritások) Prioritási lista 	<ul style="list-style-type: none"> Általános kockázatfelmérés Lokális kockázatfelmérés Ökológiai kockázat Egészségkockázat 	<ul style="list-style-type: none"> Rendeletek Monitoring 	<ul style="list-style-type: none"> Technológiaválasztás Előzetes felmérés Félüzemi kísérletek Részletes tervezés Kivitelezés Utókezelés Utómonitoring 	<ul style="list-style-type: none"> Területhasználatkorlátozás Termeléskorlátozás

KÖRNYEZETI KOCKÁZAT CSÖKKENTÉSE

EU – European Environment Agency
felmérése (2014)

<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/progress-in-management-of-contaminated-sites-3/assessment>

Környezeti kockázat: A vegyi anyagok környezetbe kerülése alapján előre jelezhető káros hatás. Abszolút (kitettség és hatás hányadosa) vagy relatív mérőszámmal jellemzett érték.

$RQ = \frac{PEC \text{ (Predicted Environmental Concentration)}}{PNEC \text{ (Predicted No Effect Environmental Concentration)}}$

Remediáció: meggyógyítás. Vegyi anyagokkal szennyezett környezeti elemek és/vagy fázisok környezeti kockázatának elfogadható mértékűre csökkentése.

EU felmérés – Éves remediációs költségek a GDP %-ában (2014)

REMEDIÁCIÓ

Remediációs technológiák csoportosítása

Talajremediációs technológiák osztályozása a kezelés helye szerint 1.

▪ Rendezett biztonságos lerakás (containment)

- Szennyezett talajtérfogat „kapszulálása”
- Környezettől való elszigetelés
- Kockázatcsökkentés nem végleges

<http://elements.geoscienceworld.org/content/6/6/363/F8.expansion.html>

Talajremediációs technológiák osztályozása a kezelés helye szerint 2.

▪ Ex situ (off site)

- Kezelés a talaj (talajfázisok) eredeti helyéről való eltávolítás után, **kezelő üzemben/udvaron**
- Gyakran csak a szilárd fázisra vonatkoztatják
- Kiszívott talajgáz v. pára kezelése is

Talajremediációs technológiák osztályozása a kezelés helye szerint 3.

▪ (Ex situ) On site

- Kezelés a talaj eredeti helyéről való eltávolítás után a **helyszínen**
- Technológiai szempontból kevés a különbség az *ex situ off site*-hoz képest
- Megkülönböztetés: a kapcsolódó műveletek, időtartam

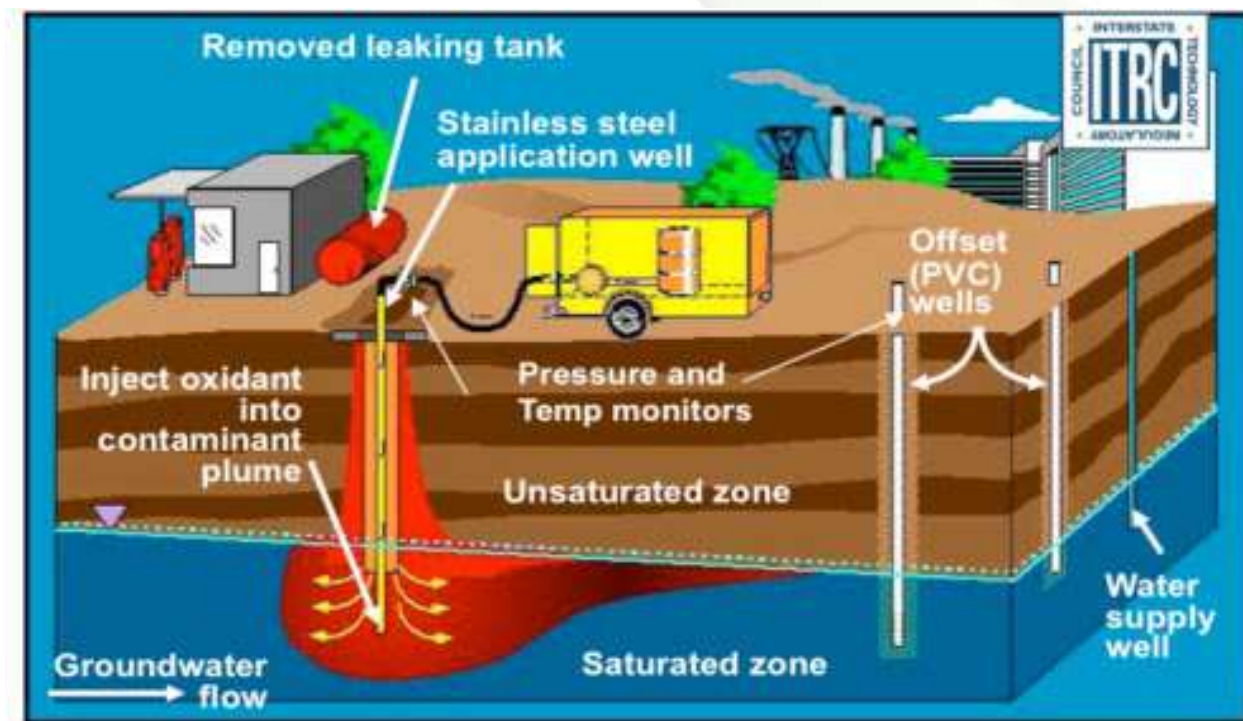
http://www.gaicontractors.com/_english/1_applications_04.html

Talajremediációs technológiák osztályozása a kezelés helye szerint 4.

▪ In situ

- Kezelendő talajfázisokat nem távolítjuk el (vagy egyiket sem, vagy csak a szilárdat nem)
- „Kvázi reaktor” (Nyitott reaktor: faltalan, de nem végtelen)
- További megkülönböztetés: a rendszer zavartalansága

<http://www.regenesis.com/contaminated-site-remediation-products/chemical-oxidation/>

In-Situ Chemical Oxidation (ISCO)

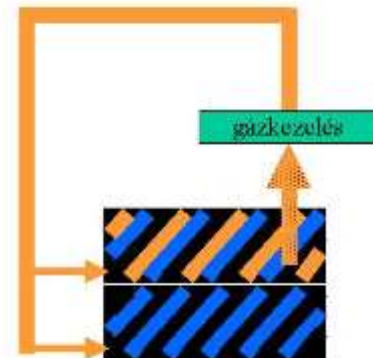
In situ

Talajremediációs technológiák osztályozása a technológia alapfolyamata szerint

▪ Technológia alapfolyamata:

- **Fizikai:** szennyezett talajgáz elszívása és a víz kiszivattyúzása a talajból és felszíni kezelése
- **Kémiai:** a mobilitás növelése (illékonyá tétel, vízoldhatóvá tétel, biológiai hozzáférhetőség növelése), immobilizálás (oldhatatlanná tétel, kicsapás), teljes vagy részleges bontás, toxikusság csökkentés: toxicitásért felelős csoportok elbontása, lecserélése (pl. deklórozás)
- **Termikus:** A kismértékű hőmérsékletemeléstől (intenzifikálja a biológiai folyamatokat, növeli az illékonyt, deszorpciót) a közepes, a magas és az extrém magas (égetés) hőfokokig, gőz, meleg levegő, elektromos erőtér, rezgések segítségével
- **Biológiai...**

Biológiai folyamatokon alapuló talajkezelési technológiák

Bioremediáció → élő sejtek vagy szervezetek, esetleg azok valamely termékének (pl. enzim) biodegradációs, bioakkumulációs vagy biológiai stabilizáló képességét állítja a technológia középpontjába → a biológiai folyamatoknak biztosít **optimális körülményeket** az alkalmazott technológiai paraméterekkel, adalékanyagokkal.

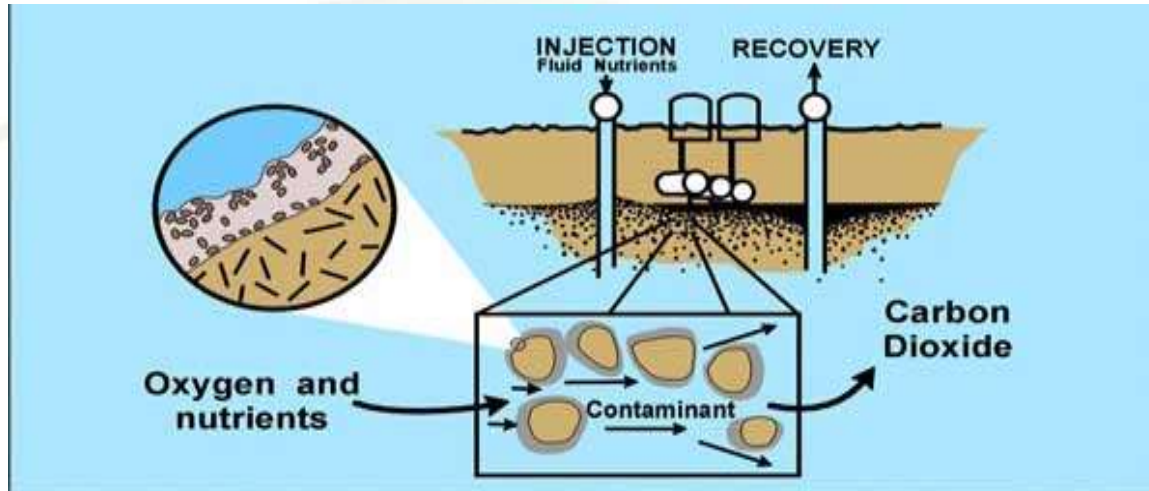
- Biodegradáció: szerves szennyezőanyagok komplexitásának csökkentése vagy teljes lebontása, **mineralizációja**, biológiai hatásra.

✦ Felhasználhatóak:

- **Ökoszisztéma endogén tagjai/közösségei**
- **Izolált és mesterségesen felszaporított mikroorganizmusok, növények** (adaptált, genetikailag módosított...)
- **Aktív közösségek** (pl. szennyvíziszapból, komposztból, aktív talajból stb.)

BIODEGRADÁCIÓN ALAPULÓ REMEDIÁCIÓ

Forrás: <http://www.alken-murray.com/clearflo.htm>,
<http://biomineralsystems.com/e1.php>

Szubsztrát → Szerves szennyezőanyag

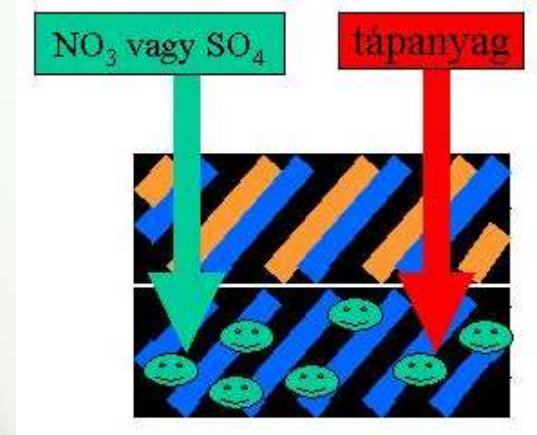
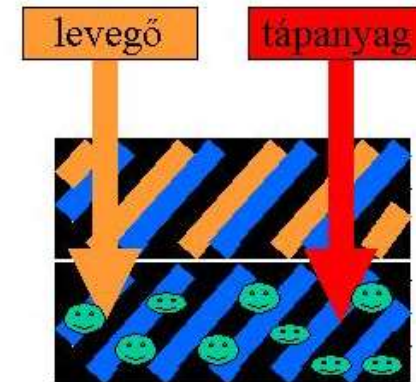
Mikroflóra lebontja (optimális körülmények)

Mikroorganizmusok tevékenységének tudatos felhasználása

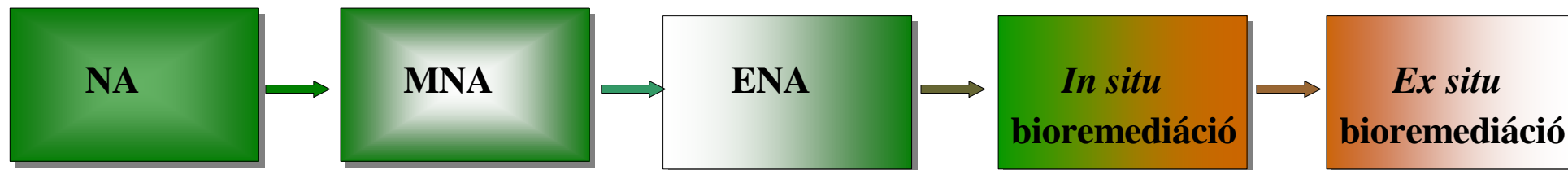
Biológiai folyamatokon alapuló talajkezelési technológiák

- *Cél:* A mikroflóra működésének optimalálása, aktivitásának növelése
- **Fokozatok** beavatkozástól függően:
  - Enyhe beavatkozás: nedvesítés, levegőztetés, tápanyag adagolás, pH állítás
  - Erőteljesebb beavatkozás: adalékanyagok alkalmazása, mikrobiális oltóanyagok, hőmérséklet emelése
- Helyszínspecifikusság
- *In situ, ex situ*
- Talajgáz, talajvíz, teljes talaj

A szennyezett talajok kezelésére alkalmazott módszerek – osztályozás biológiai technológiák esetében

A természetes folyamatok mérnöki alkalmazásának fokozatai szennyezett talaj remediálásában

NA: Natural Attenuation – természetes szennyezőanyag-csökkenés

MNA: Monitored Natural Attenuation – monitorozott természetes szennyezőanyag-csökkenés

ENA: Enhanced Natural Attenuation – gyorsított természetes szennyezőanyag-csökkenés

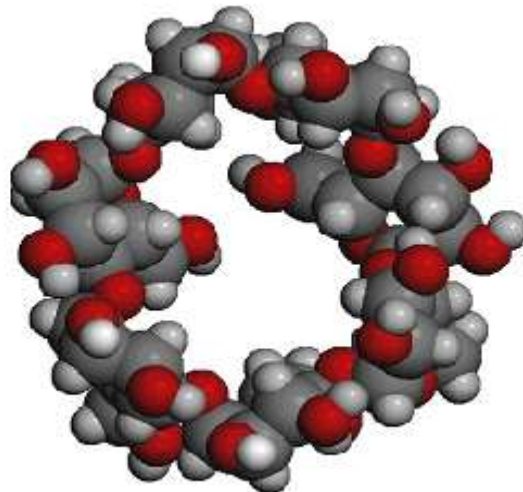
Döntési folyamat

1. Területfelmérés, konceptuális terület modell (CSM)
2. Szóbajövő technológiai alternatívák kijelölése (melyek a választott célértéket teljesíteni tudják)
3. A megfelelő technológiai alternatívák rangsorolása (ökomérnök):
  1. **ökoszisztéma és az emberi egészség védelme,**
  2. **kockázatkommunikációs és szociális szempontok,**
  3. **területfejlesztés, területhasználat,**
  4. **gazdasági szempontok.**

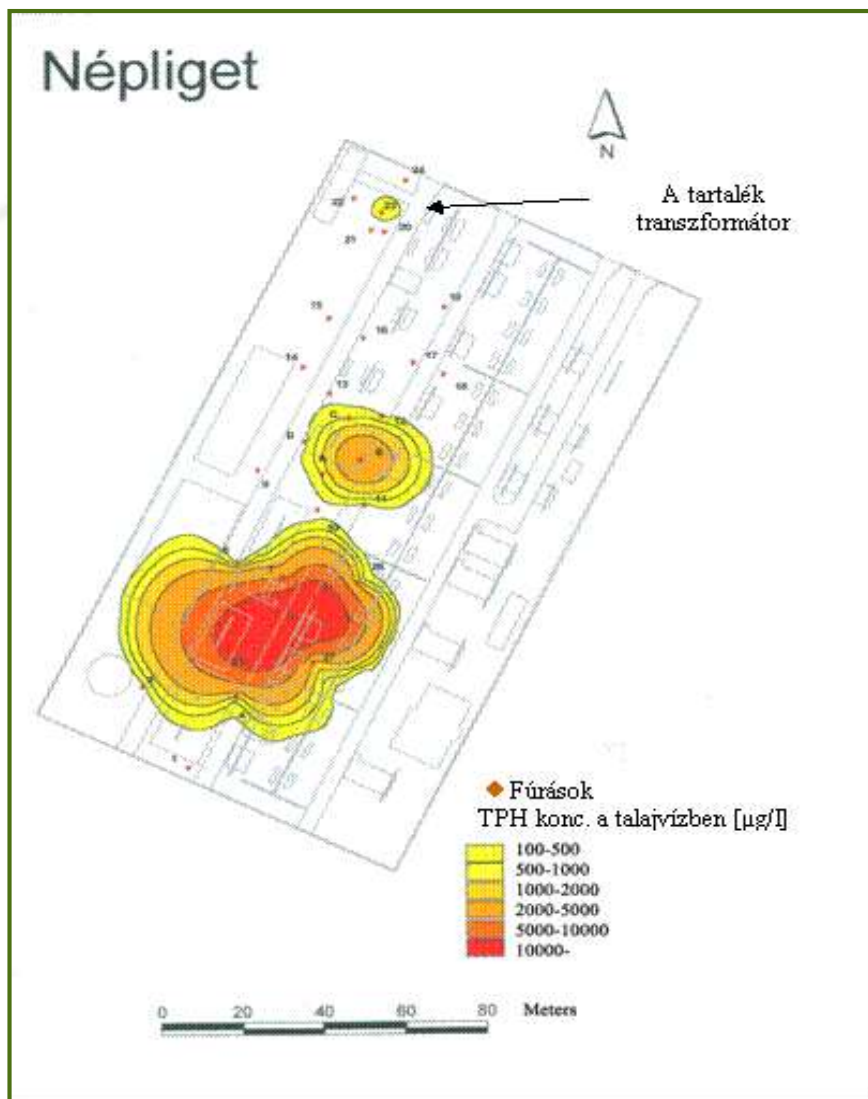
De a terület tulajdonosa ettől eltérő prioritásokat jelölhet meg
(1. Területhasznosítás, bevételszerzés)!

TRANSZFORMÁTOR OLAJJAL SZENNYEZETT TALAJ CIKLODEXTRINNEL INTENZIFIKÁLT BIOREMEDIÁCIÓJA

Esettanulmány 1.

SZABADFÖLDI DEMONSTRÁCIÓ HELYSZÍNE

Népligeti transzformátor állomás.

A szennyezőanyag: TO40A
transzformátorolaj;

a talajban 20 000–30 000 mg/kg,

a talajvízben átlagosan 0,99 mg/l.

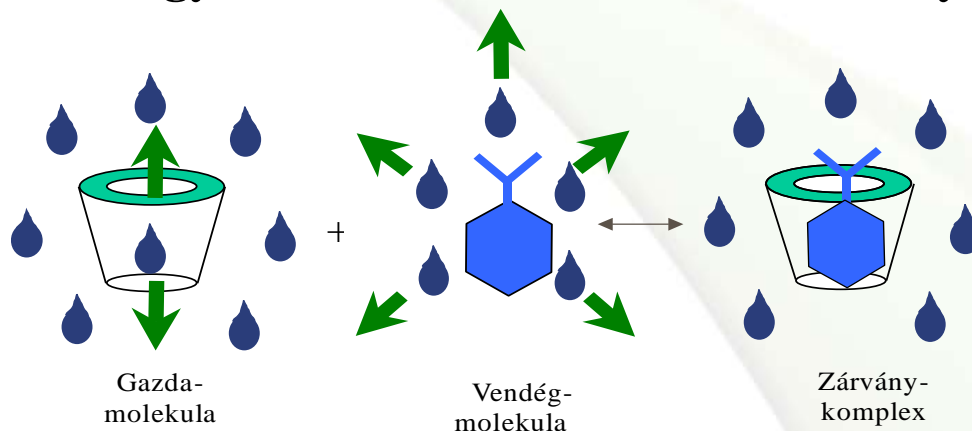
B szennyezettségi határérték alifás szénhidrogénekre
talajra: 100 mg/kg, talajvízre: 100 $\mu\text{g/l}$
6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM együttes rendelet

Bioremediáció intenzifikálása - technológiafejlesztés

- A bioremediáció (biodegradáció) gyakori korlátozó tényezője a szennyezőanyag korlátozott biológiai hozzáférhetősége.
- A hozzáférhetőség növelésének egyik módja: *ciklodextrinek* alkalmazása.

ciklodextrinek $\Rightarrow$ egyedülálló szerkezet $\Rightarrow$ zárványkomplex-képzés

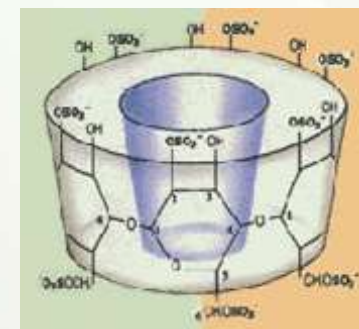
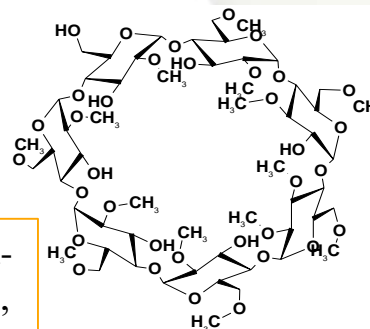

A zárványkomplex-képzés sematikus szemléltetése: a ciklodextrin hidrofób üregében elhelyezkedő vízmolekulákat kiszorítja a hidrofób vendégmolekula

Ciklodextrinek felhasználása talajkezelésben:

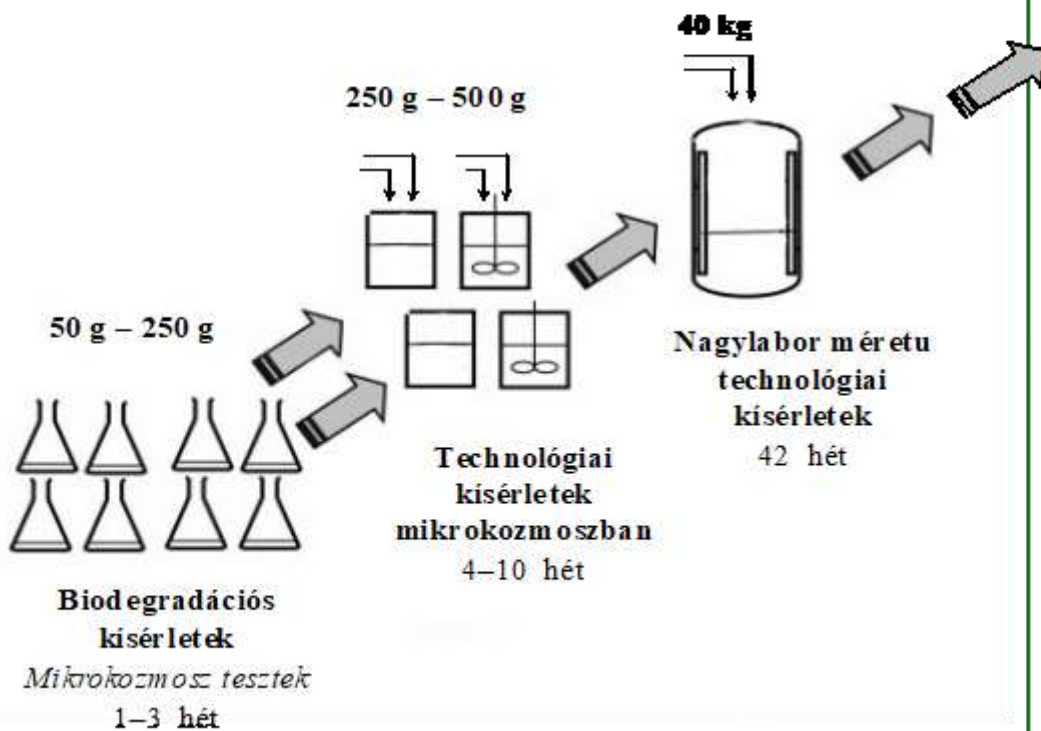
- talajmosási technikákban
- extrakciós eljárásokban

Ciklodextrinek: hat, hét vagy nyolc alfa-D-glükopiranoz-egységből álló ciklikus, nem redukáló oligoszacharidok.

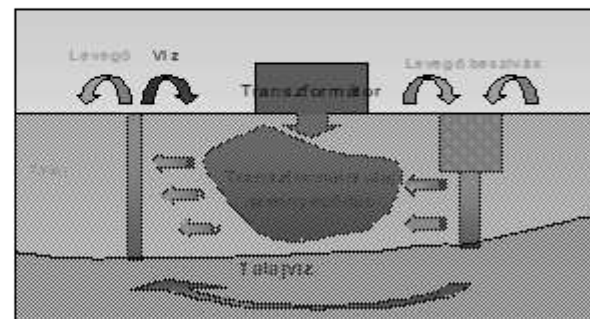
Fokozatos léptéknövelés

Technológia tervezés és fejlesztés

Technológia demonstráció Alkalmazás

30 m³, 50 t szennyezett talaj

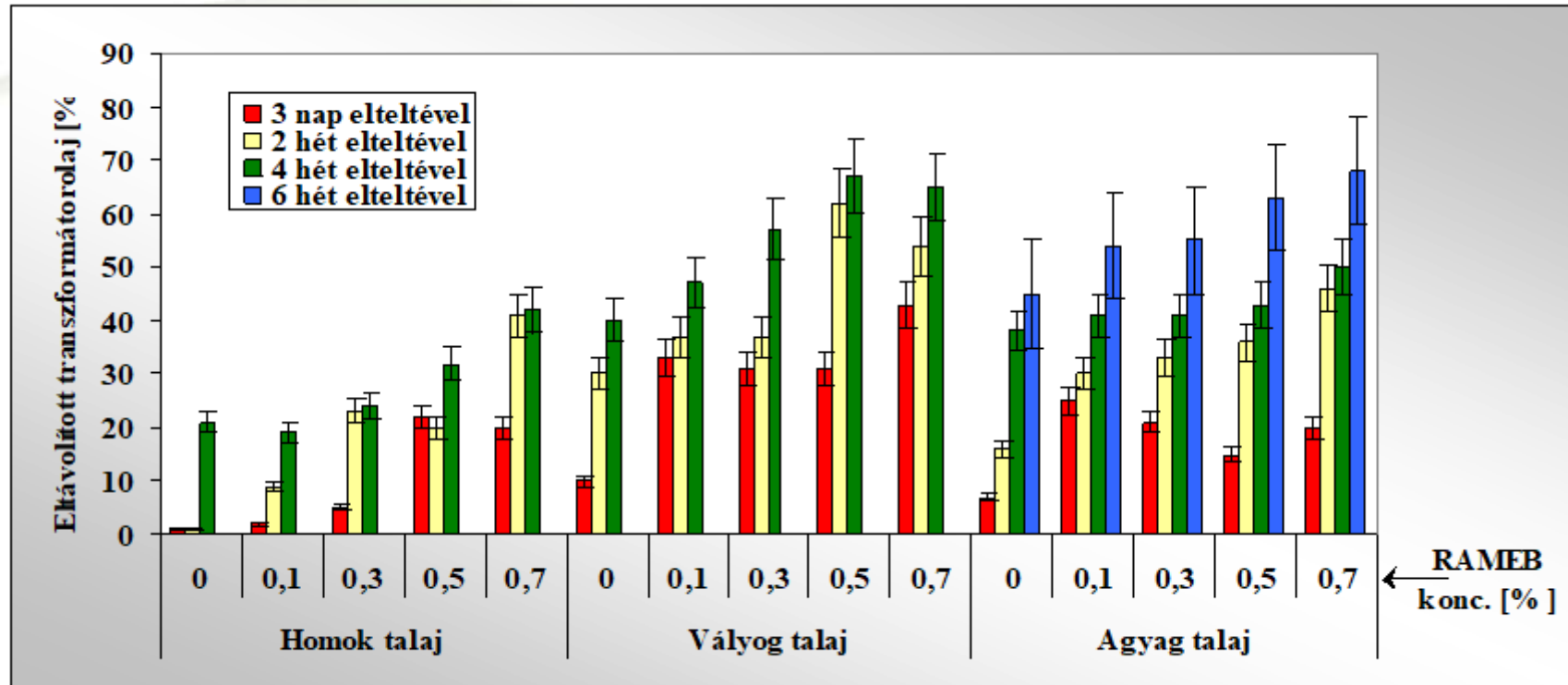
Szabadföldi alkalmazás

In situ ciklodextrines biotechnológia – *CDT*
47 hét

RAMEB hatása a transzformátorolaj biodegradációjára különböző textúrájú talajokban

A transzformátorolaj-eltávolítás (FT-IR) a RAMEB koncentráció függvényében

- Minden esetben nőtt a szennyezőanyag biodegradációjának mértéke a RAMEB (véletlenszerűen metilezett béta-ciklodextrin) hatására függetlenül a talajtól.
- Az eltávolított szennyezőanyag-tartalom és az eltávolítás sebessége szignifikánsan függ a RAMEB koncentrációjától, és hogy az eltávolítás sebessége talajonként különböző.

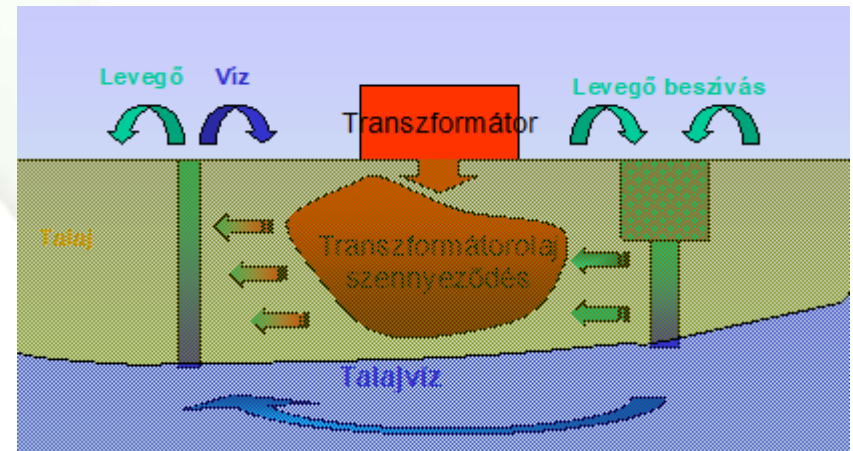
SZABADFÖLDI DEMONSTRÁCIÓ – TECHNOLÓGIA

A szennyezett környezeti elemek kezelésére technológia-együttes:

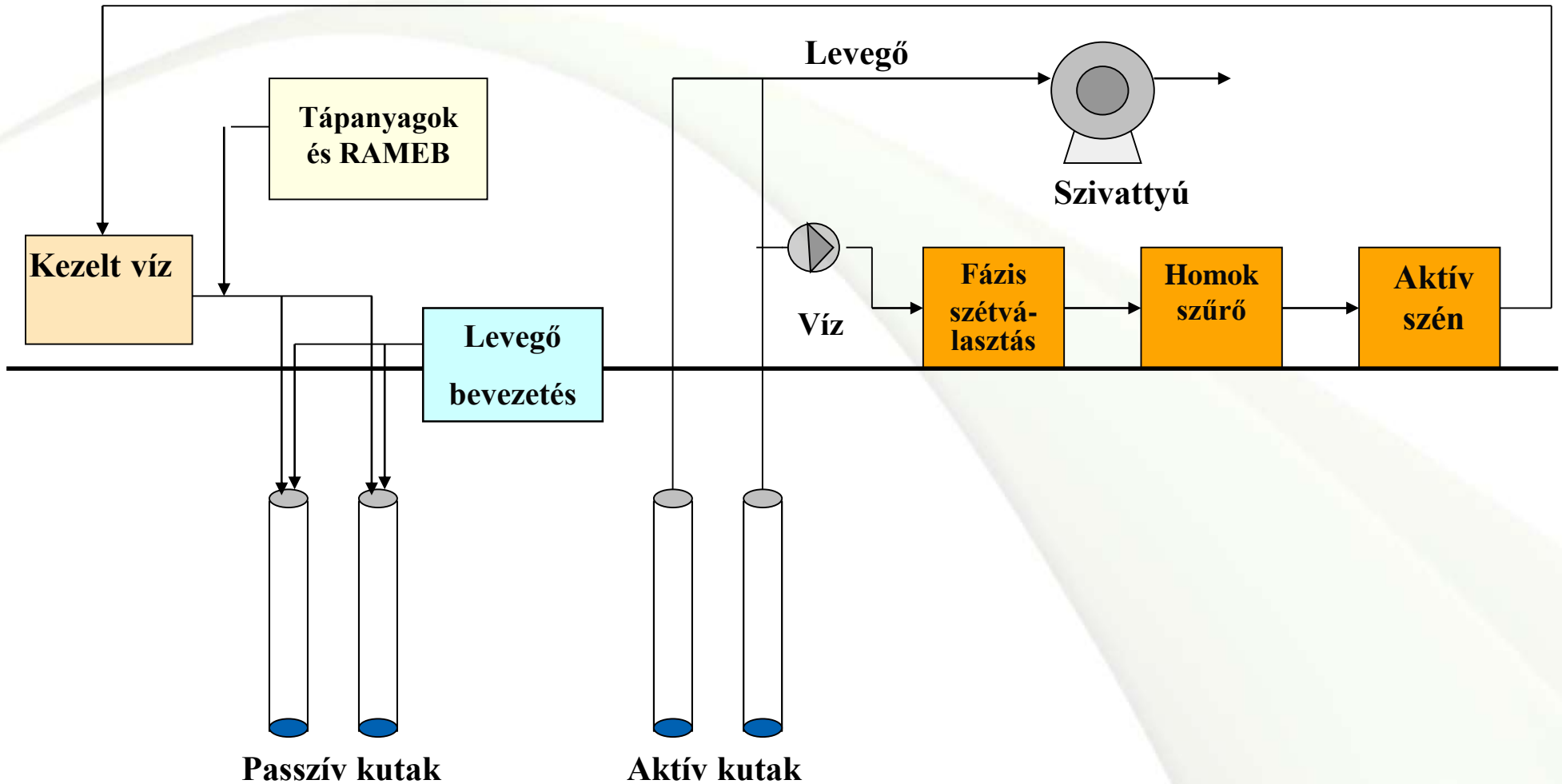
- A telítetlen zóna *in situ* kezelése bioventillációval
- A talajvíz *ex situ* fizikai-kémiai kezelése
- A telítetlen zóna nedvesítése és enyhe *in situ* mosása a felszínen kezelt vízzel

A remediáció intenzitásának növelése:

- Levegőztetés
- Tápanyagpótlás: N, P adagolása
- Adalékanyag: *RAMEB* (biológiai hozzáférhetőség-javító hatás a három fázisú talajban, és szolubilizáló képesség a talaj-talajvíz kölcsönhatás befolyásolására)

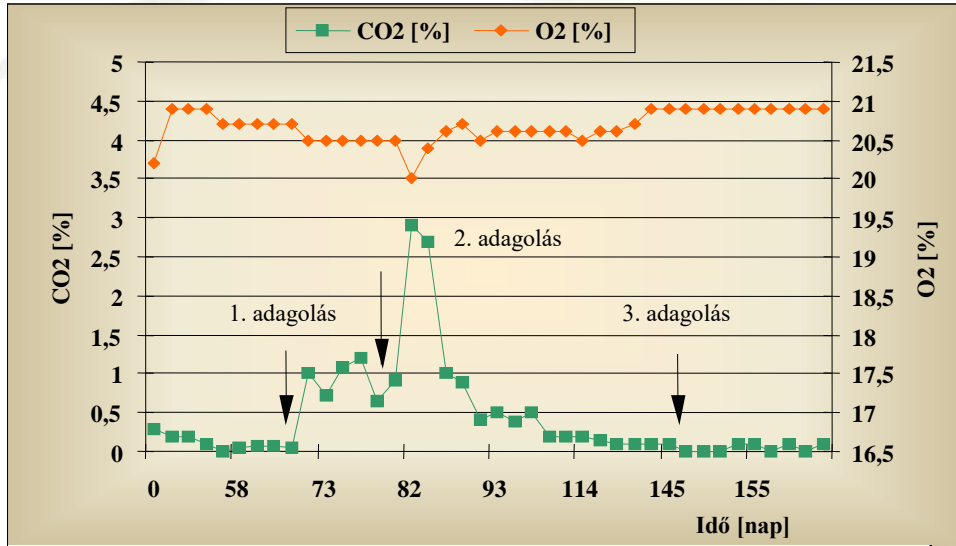

CDT- komplex bioremediáció ciklodextrin alkalmazásával

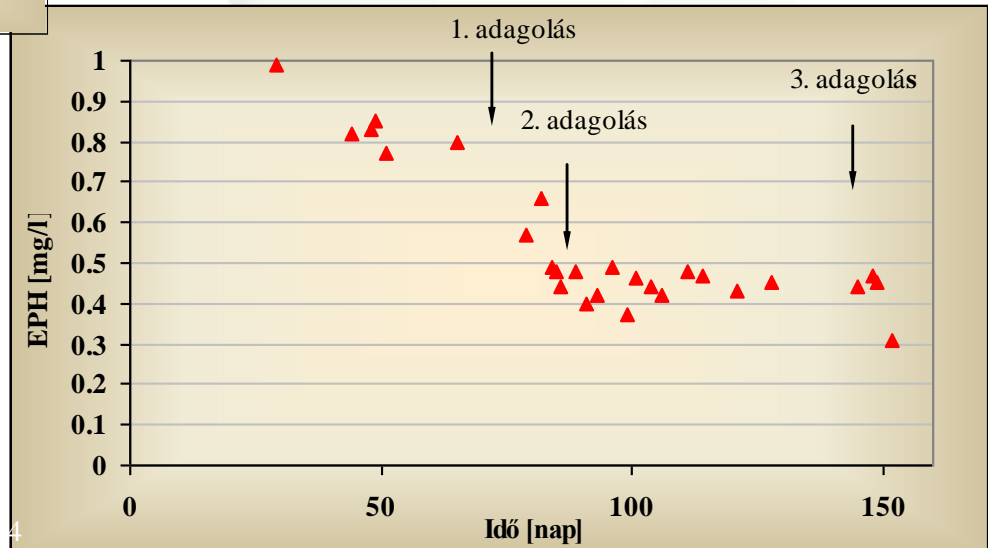
In situ komplex ciklodextrines biotechnológia (CDT) transzformátorállomás szennyezett talajának kezelésére

Mozgékony talajfázisok analizisének eredményei

A széndioxid- és oxigéntartalom a talajból kiszívott levegőben a téliesítés előtt

A talajvíz EPH (extrahálható szénhidrogén) tartalma téliesítés előtt

***In situ* komplex ciklodextrines biotechnológia (CDT) transzformátorállomás szennyezett talajának kezelésére**

A talajminták transzformátorolaj-tartalma a kezelés indításakor, a 24. és a 47. héten

Talajmintavétel helye a felszíntől	Transzformátorolaj-tartalom [mg/kg]		
	Indítás (kísérlet kezdete)	24. hét	47. hét (kísérlet vége)
10–30 cm	25 000	1 600	210
80–90 cm	25 000	800	260

A szennyezett talaj toxicitása és jellemzése a kísérlet kezdetén és végén

Tesztorganizmusok és végpontok	Mintavétel helye a felszíntől			
	10–30 cm		80–90 cm	
	Vizsgálat a kísérlet előtt és után			
	Előtte	Utána	Előtte	Utána
<i>Vibrio fischeri</i> biolumineszcencia-gátlás ED ₅₀ [mg] ΣCu ₂₀ [mg Cu/kg talaj] Jellemzés	22 320 <i>toxikus</i>	50 <80 <i>nem toxikus</i>	8 450 <i>nagyon toxikus</i>	65 <80 <i>nem toxikus</i>
<i>Sinapis alba</i> gyökernövekedés-gátlás ED ₅₀ [g] Jellemzés	4 <i>toxikus</i>	>5 <i>nem toxikus</i>	2 <i>toxikus</i>	>5 <i>nem toxikus</i>
<i>Folsomia candida</i> mortalitás LD ₅₀ [g] Jellemzés	12 <i>toxikus</i>	>20 <i>nem toxikus</i>	5 <i>toxikus</i>	>20 <i>nem toxikus</i>

- **KÖRINFO adatbázis (www.korinfo.hu):**
  - Talaj és felszín alatti víz környezeti kockázatának csökkentése
<https://enfo.hu/node/140>
- **Gruiz Katalin: Reaktorszemlélet, <https://enfo.hu/etanfolyam/3423>**